

УДК 77:7.041.5]:77.03/.05(06)

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНІХ ФОТОПОРТРЕТІВ З УРАХУВАННЯМ МЕТОДИКИ ЇХ ЗЙОМКИ

КОРОЛЬ Анатолій¹, ОЗІРСЬКА Наталія²

¹Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини,
Умань, Україна

²Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
korol_anatoliy@meta.ua, natusya.plus@gmail.com

Представлено результати розгляду фотографування художніх портретів з урахуванням методики їх зйомки. Метою роботи було встановлення найбільш характерних прийомів та засобів при використанні різних композиційних та технологічних рішень при зйомці портретів художнього призначення. З'ясовано, що важливим критерієм портретності являється схожість зображення з об'єктом зйомки яку визначають виразні елементи обличчя – очі, губи, лоб. Залежно від моделі може змінюватися і методика її зйомки. Так на прикладі дитячого портрету задача фотографа – зафіксувати максимум емоцій за короткий час, оскільки діти швидко втомлюються і можливість їх концентруватись на одному моменті дуже коротка за часом

Ключові слова: композиція, портрет, дитячий портрет, фотопортрет, фотознімок.

ВСТУП

На початку свого розвитку художній фотопортрет не виокремлював в собі окремі жанрові напрямки, відомі нам сьогодні. Зокрема дитячий портрет першопочатково був рідкісним і вважався привілеєм забезпечених людей. Діти на фотопортретах виглядали такими ж серйозними, як і дорослі.

Як вид мистецтва художнє фотографування стало розвиватися з портретного жанру. Ще в 1822 році Нісефору Н'епсу вдалось отримати на склі, покритому бітумом, геліографічну копію з гравюри папи Пія VII – перший в історії випадок створення фотопортрету. Інший співвітчизник Н'епса – Луї Дагер сконструював фотокамеру і запропонував більш досконалий спосіб закріплення зображення на світлочутливій поверхні, який отримав свою назву від його імені (дагеротипія) та отримав практичне застосування. З перших знімків в історії фотопортрету, зроблених самим Дагером, до нас дійшов портрет лондонського інженера Ендрю Шанкса.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У вказаному контексті фотозйомки художніх портретів від типу об'єкту при зйомці може змінюватися методика зйомки та підхід фотографа при роботі з моделлю. Виникає необхідність розглянути ключові прийоми та засоби при використанні різних композиційних рішень зйомки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Умінню не копіювати, а зображувати фотохудожники навчалися у художників-живописців. Тому раннє мистецтво фотографії почало розвиватись за параметрами живопису. На той час фотографія не мала власних традицій, лише шукала свої образотворчі засоби. Так м'якістю оптичного малюнку фотографи намагались надати поетичності, узагальненості та образності портретам.

Першими фотохудожниками, які працюючи над фотографічним портретом і, зокрема, дитячим фотопортретом, та надали йому художності, показали характер та внутрішній світ зображуваних людей, а не просто досягали елементарної подібності отриманого знімку з оригіналом, стали: англійський художник Девід Октавіус Хіл (1802-1870) в 1843 році, в той же час з ним в Англії – Льюїс Керрол (1832-1898) в 1856 році та Джулія Камерон (1815-1879) в 1864 році [1].

Девід Октавіус Хіл (David Octavius Hill, 1802-1870), шотландський художник, в тандемі з молодим хіміком Робертом Адамсоном (Robert Adamson, 1821-1848) створили понад три тисячі знімків. Вони фотографували представників різних верств населення, робили одиночні та групові портрети чоловіків, жінок, дітей в приміщеннях та на відкритому просторі і першими почали створювати жанрові сценки. Недосконалість фототехніки та фотографічних процесів та тривалість останнього не завадили Хілу надавати своїм моделям живі та невимушені пози для отримання багаті по світлотональному рисунку фототвори з вишуканою композицією. Девід Октавіус Хіл в подальшому був визнаний «батьком художньої фотографії» [2].

З того моменту як люди вперше стали малювати, та шукати способи переведення тримірного простору в двомірні образи, в процесі розвитку образотворчого мистецтва, виокремилися закономірності, прийоми, засоби вираження і гармонізації образів, які в своїй сукупності об'єдналися під поняттям «композиція».

В широкому розумінні композиція – це побудова художнього твору, обумовлена його змістом, характером і призначенням та визначаюча його сприйняття. Композиція – важливий, організуючий елемент художньої форми, що надає твору єдинства і цілісності, урівноваженості або збалансованості, підпорядковуючи його компоненти один одному і цілому [4].

В цілому вимоги, що висуваються до художнього фотознімку, фактично такі ж як і до будь-якого іншого твору образотворчого мистецтва. Закономірності, за якими будується фотознімок, об'єднуються загальним поняттям «композиція кадру» [3]. Це продумана побудова зображення, знаходження співвідношень окремих частин його компонентів, які в кінцевому результаті створюють єдине ціле, завершене за лінійною, світловою і тональною будовою фотографічне зображення для розкриття ідейно-тематичного змісту знімку. Тобто це поєднання всіх елементів сюжету і малюнка в фотознімку з урахуванням смислових навантажень на окремі компоненти кадру картини.

В різноманітних жанрах фотомистецтва змінюються і умови, і обставини зйомки, стає інакшою методика композиційної творчості, але первинне

завдання залишається незмінним: створення художнього образу, наповненого смисловим та образотворчим змістами. Створення фотографічної картини має наступні етапи: обирається ідея (авторський замисел) знімку; визначається тема, за допомогою якої реалізується вибрана ідея; обираються об'єкти і предмети, які являють собою тематичний матеріал знімку. На цьому матеріалі за допомогою образотворчих засобів, з урахуванням законів композиції і психологічних аспектів сприйняття візуально-образної інформації реалізується ідея фотознімку шляхом його композиційної побудови.

Знання законів фотографічної композиції допомагає вирішувати проблеми образотворчого рішення знімку засобами та прийомами компоновання кадру, які включають в себе вибір точки зйомки, встановлення меж кадру, створення акценту на головному об'єкті зображення та інші [4].

Послідовність дій при композиційній побудові кадру така:

- обрання об'єкту зйомки;
- відшукування точки зйомки та визначення розміщення предметів у кадрі;
- встановлення меж кадру;
- визначення глибини різкості і встановлення діафрагми;
- визначення витримки по встановленій діафрагмі;
- знаходження місцеположення сюжетно важливого композиційного центру в кадрі;
- підбір образотворчих засобів відповідно до теми зйомки;
- використовуються ті чи інші композиційні форми;
- з'ясується, чи виконується закон цілісності і наявність порушень інших законів.

Хоча людський погляд хаотично рухається по зображенню, максимум уваги припадає на його смислові центри. Смисловими центрами є зображення людей, навіть якщо кадр являє собою пейзаж чи на ньому зображенні будь які предмети.

У художньому портреті існують свої пріоритети. Обличчя людей при сприйнятті значать більше, ніж статеві ознаки, потім увага звертається на фігуру, інтер'єр. Розглядаючи портрет, глядач акцентує свою увагу головним чином на композиційних центрах – це очі, рот, ніс людини. Також смисловим центром зображення являється будь-який яскраво виражений жест, який відображає емоційний стан конкретної моделі. Головний об'єкт виступає точкою фокуса в кадрі, що привертає увагу. Тому одним з найбільш сильних прийомів композиції є відповідне розміщення об'єкта в кадрі.

Ще в епоху Відродження художники відкрили, що будь-яка картинна площина має ряд точок, які розташовуються на діагоналях, які її перетинають, і які на рівні підсвідомості привертають увагу глядача, на яких найчастіше зупиняється погляд – це зорові центри картинної площини.

ВИСНОВКИ

Портрет – один з головних жанрів фотографічного мистецтва. Його специфіка полягає в тому, що він створюється з натури шляхом одночасної фіксації всього зображення. Важливим критерієм портретності являється схожість зображення з об'єктом зйомки. Схожість людини в портреті

визначають виразні елементи обличчя – очі, губи, лоб. Лише вони можуть розкрити риси характеру та душевний стан людини. При створенні портрету необхідно оцінювати не лише зовнішню особливість моделі, а й намагатися проявити портретний образ, тобто зображуючи людину намагатися через її зовнішність висловити свої відчуття, спостереження і почуття, вибравши момент зйомки, коли модель розкривається в своїй унікальності та неоднозначності.

Існує думка, що за соту чи тисячну долі секунди важко зловити характерну подібність моделі зйомки, тобто отримати правдиве фотозображення з її найбільш типовим і знайомим оточуючим виразом обличчя, що в цьому випадку більша ймовірність отримати зображення з нехарактерним обличчям та емоціями. Тому найбільш типовим і знайомим є портрет, зроблений з більшим часом експонування (0,1-0,5 с), тоді в портреті знайдуть своє відображення лише стійкі емоційні паузи, завдяки яким запам'ятовується людина. Вдалим в розумінні подібності виявиться портрет, на якому зафіксовані типові риси, які проявляються в більш-менш стійких емоційних станах людини. Однак зафіксовані в портреті незнайомі риси дозволяють відкривати в знайомій людині щось нове і це стає додатковою формою пізнання, а тому викликає інтерес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hicks R., Schultz F., Larg A., Wood J. Photographing people. Portraits, fashion, glamour. RotoVision, 2006. 256 p.
2. Kelby S. The Digital Photography Book: The step-by-step secrets for how to make your photos look like the pros! P. 3. Kingston : Rocky Nook, 2009. 313 p.
3. Rutter C. Mastering Composition with your Digital SLR. RotoVision, 2007. 192 p.
4. Rissler A. Photographic Composition: Principles of Image Design, 2014. 192 p.

KOROL A., OZIRSKA N.

FEATURES OF ART-PHOTO PORTRAITS TAKING INTO ACCOUNT THE METHODS OF THEIR SHOOTING

The results of consideration of photographing artistic portraits, taking into account the method of their shooting, are presented. The purpose of the work was to establish the most characteristic methods and tools when using various compositional and technological solutions when shooting artistic portraits. It was found that an important criterion of portraiture is the similarity of the image with the subject of the shooting, which is determined by the expressive elements of the face - eyes, lips, forehead. Depending on the model, the method of shooting it may also change. So, using the example of a children's portrait, the photographer's task is to capture maximum emotions in a short time, since children get tired quickly and their ability to concentrate on one moment is very short in time

Key words: composition, portrait, children's portrait, photo portrait, photo.